

4. Гладкий В. В. Критерії осудності суб'єкта корупційного злочину у світлі норм Кримінального кодексу України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 6. С. 295–298. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1211541>.

5. Криминология : учеб. / под ред. В. И. Звирбуль, Н. Ф. Кузнецовой, Г. М. Миньковского. М. : Юрид. лит., 1979. 304 с.

6. Бандурка І. О. Кримінологічна характеристика особистості неповнолітнього злочинця. *Наше право*. 2014. №6. С. 92–100.

7. Бойсан М. Я. Криминологічна характеристика особистості неповнолітніх, що зловживають наркотичними засобами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 855 (12). С. 481–486.

Одержано 15.03.2019

Критически анализируются особенности личности преступника и его морально-психологических признаков. Автор, указывая на способность психики человека к изменению, пытается оптимизировать методику исследования структуры морально-психологических черт преступника в зависимости от различных юридически значимых этапов его бытия.

Ключевые слова: лицо, личность, нравственные черты, преступник, психологические черты.

УДК [159.9:343.83](477)

Максим Віталійович ГРИЩЕНКО,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, начальник відділення соціально-психологічної служби Державної установи «Хролівський виправний центр (№ 140)»

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ

Проведений аналіз досліджень показав, що можливість одновимірного опису феномена професійної самореалізації, зведення її до одного способу розуміння викликає утруднення, пов'язані з багатозначністю й суперечністю цього конструкта. У найзагальнішому вигляді самореалізація трактується як процес реалізації себе – здійснення самого себе в житті та повсякденній діяльності, пошук і затвердження свого особистісного шляху в цьому світі, своїх цінностей і сенсу свого існування в кожен даний момент часу. Успішність самореалізації залежить від дії зовнішніх та внутрішніх чинників

Ключові слова: професійна самореалізація, працівник установи ДКВСУ, внутрішні та зовнішні чинники самореалізації.

В умовах динамічних змін сучасних реалій життя суспільства, коли звичні ціннісні норми та стереотипи вже не можуть служити орієнтиром у житті, людина може реалізувати свій особистісний потенціал лише при умовах наявності особистісних ціннісно-сміслових установок у відношенні до життя, власного досвіду, життєвим подіям та стратегіям власної поведінки. Сучасність пред'являє до людини, особливо працівнику установи державної кримінально-виконавчої служби України (ДКВСУ), професійна діяльність якого протікає в умовах небезпеки для життя і здоров'я свого та інших громадян, підвищені вимоги до творчої активності, до вміння знаходити нові шляхи вирішення проблем в умовах, що змінюються, вміти по-іншому поглянути на них, шукати і знаходити нові форми роботи. Готовність розвиватися та відповідати очікуванням і вимогам суспільства й держави стає однією із базових умов, якою повинен володіти кожен працівник установи ДКВСУ.

Слід додати, що перебування на посаді працівника установи ДКВСУ, з одного боку, надає можливості для саморозвитку людини та реалізації творчого підходу до виконуваних посадових функцій, в поєднанні з певним положенням і статусними відмінностями. З іншого боку, характер даної діяльності пред'являє об'єктивні вимоги до працівника, які пов'язані з відомчими обмеженнями та значною мірою обмежують свободу самовираження. Тому дуже важливо виявити позитивні та негативні чинники професійної самореалізації працівника. Сучасні соціально-економічні, інформаційні та психологічні умови, в яких відбувається професійна самореалізація працівника установи ДКВСУ, загострюють ряд протиріч, вирішення яких вимагає від психологічної науки детального вивчення вищезазваної проблеми. Такі суперечності виникають між:

- потребою суспільства в працівниках, які успішно реалізують себе в існуючих сучасних умовах соціально-економічної ситуації розвитку держави та труднощами у професійному та особистому становленні;

- потребою науки в психологічному осмисленні умов самореалізації особистості працівника установи ДКВСУ, його психологічної підтримки та недостатньою розробленістю відповідних програм розвитку професійних якостей.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становили положення щодо професійної самореалізації як етапу професійного

розвитку в роботах Б. Ананьєва, Б. Ломова, В. Бодрова. Принцип суб'єкта діяльності і принцип активності вказують на рушійні сили професіоналізації особистості. Професійна самореалізація як мотив прямо або опосередковано згадується в найбільш відомих теоріях мотивації трудової діяльності (С. Рубінштейн, Д. Макгрегор, Ф. Герцберг та ін.). Розуміння В. Бодровим, Е. Клімовим, Е. Зеєром професійної самореалізації як критерію професіоналізму пояснює формування особливого типу особистості – професіонала. Проблеми життєвого та професійного шляху особистості присвячені дослідження як вітчизняних так і зарубіжних вчених (К. Абульханової-Славської, А. Адлера, Б. Ананьєва, Л. Анциферової, О. Бандурки, С. Бочарової, О. Євдокімової, І. Кона, Б. Ломова, К. Левіна, С. Максименка, І. Манохі, А. Маслоу, В. Панка, К. Роджерса, О. Землянської, Л. Перелігіної, Н. Афанасьєвої, С. Рубінштейна, Л. Сохань, О. Старовойтенко, В. Татенка, О. Тімченка, Т. Титаренко, В. Франкла, Е. Фромма та ін.).

Аналіз досліджень показав, що можливість одновимірного опису феномена професійної самореалізації, зведення її до одного способу розуміння викликає утруднення, пов'язані з багатозначністю й суперечністю цього конструкта. У найзагальнішому вигляді самореалізація трактується як процес реалізації себе – здійснення самого себе в житті та повсякденній діяльності, пошук і затвердження свого особливого шляху в цьому світі, своїх цінностей і сенсу свого існування в кожен даний момент часу. В основі самореалізації лежать потреби росту, розвитку і самовдосконалення.

У психологічній літературі традиційно розглядається зміст умов і чинників професійної діяльності, від яких залежить самореалізація фахівця. До них відносяться: професіоналізм і професійна компетентність (Є. І. Іванова, Є. А. Клімов, А. К. Маркова); індивідуально-особистісні особливості фахівця і пов'язані з ними процеси становлення професіонала (Б. Г. Ананьєв, О. М. Борисова, А. К. Маркова, Л. М. Мітіна); відношення фахівця до ситуації успіху-неуспіху в професійній діяльності (А. Маслоу, Г. Сельє, Х. Хеккаузен); внутрішні протиріччя, пов'язані з невідповідністю особистісно значущих для людини видів і способів роботи і очікувань від його діяльності представниками соціального оточення (Л. І. Анциферова, Ф. Е. Василюк, Л. І. Дементій, Е. С. Романова).

У роботах, що стосуються професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ, професійна самореалізація пов'язується з наявністю професійно важливих особистісних утворень працівника як чинників, що детермінують професійну самореалізацію (О. М. Бандурка, В. І. Барко, С. П. Бочарова, О. В. Землянська, П. В. Макаренко та ін.).

У загальнонауковому плані чинник визначається як рушійна сила будь-якого процесу, що визначає його характер або окремі його риси. Серед чинників, що детермінують різні аспекти праці, дослідниками називаються внутрішні фактори – мотиви, рівень домагань, самооцінка, здоров'я людини, психофізіологічні фактори, рівень розвитку пізнавальних здібностей, уявлення людини про професію, критерії оцінки людиною самої професії, професіоналізму в ній, а також критерії оцінки професіонала в собі; зовнішні фактори – соціально-професійна середовище, тип професійної організації, професія, вимоги суспільства до неї, соціально-економічні фактори, події і обставини.

Аналіз психологічних досліджень показав, що, незважаючи на існуючі теоретичні та експериментальні дослідження, виявлення психологічних детермінант професійної самореалізації працівника установи ДКВСУ, залишається актуальною проблемою, яка потребує подальшого вивчення та уточнення широкого кола термінів, оскільки наявні психологічні дослідження зачіпають лише окремі аспекти названої проблеми.

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Профессионализм и лидерство. Харьков : Титул, 2006. 578 с.
2. Грищенко М. В. Теоретичні проблеми самореалізації особистості ризиконебезпечних професій. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2013. Вип. 13. С. 85–91.
3. Деркач А. А., Сайко Э. В. Самореализация – основание акмеологического развития : моногр. М. : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2010. 224 с.
4. Maslow A. Motivation and personality. N.-Y., 1954.

Одержано 25.03.2019

Проведенный анализ исследований показал, что возможность одномоментного описания феномена профессиональной самореализации, сведение ее к одному способу понимания вызывает затруднения, связанные с многозначностью и противоречивостью этого конструкта. В самом общем виде самореализация трактуется как процесс реализации себя – самоосуществления в жизни и повседневной деятельности, поиск и утверждение своего личностного пути в этом мире, своих ценностей и смысла своего существования в каждый данный момент времени. Успешность самореализации зависит от действия внешних и внутренних факторов.

Ключевые слова: профессиональная самореализация, работник учреждения ГКИСУ, внутренние и внешние факторы самореализации.